

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת פינחס | גיליון מס 56 | תמוז תשפ"ד

מפקדיך אתבונן (תהילים קיט, קד)

פרשת פינחס

1.	תועליות הרלב"ג	לדעת שה' משלם שכר לפועל הטוב ועונש לעושי הרע	(כה, יא) השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום וגו' ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי וגו' ושם האשה המכה המדינית כזבי בת וגו'
2.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	מעלה נשגבה להיות נאמן וקנאי לברית עם ה'	(כה, יא) השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום:
3.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	צריך לזכור את הצדיקים ואת מעשיהם לברכה ולאות עולם	(כה, יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: וכתוב (משלי י, ז) 'זכר צדיק לברכה
4.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	צריך לזכור את מעשי הרשעים ואת מעשיהם לקללה ולדראון עולם	(כה, יד) ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי וגו' ושם האשה המכה המדינית כזבי בת וגו' וכתוב (משלי י, ז) שם רשעים ירקב
5.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	צריך להיות שונא לאויבי ה' המה מחטיאי הרבים, ולנקום בהם נקם	(כה, יז) צרור את המדינים והכיתם אותם. כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור וגו'
6.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	מצוות עם ישראל להימנות ולדעת את מניינם.	(כו, א) ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' וגו' שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'
7.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	בעת שבני ישראל נמנים שיימנו מבין עשרים שהם יוצאי הצבא.	(כו, ד) מבין עשרים שנה ומעלה כאשר צוה ה' את משה.
8.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	מצוות עם ישראל להימנות ולדעת את מניין שמותם למשפחותיהם, בכדי לחלוק את נחלות הארץ	(כו, נב) וידבר ה' אל משה לאמר. לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות:
9.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	מצוות עם ישראל לחלוק את הארץ בגורל שינחול כל אחד בחלק נחלתו וישב בה	(כו, נב) וידבר ה' אל משה לאמר. לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות. וגו' איש לפי פקדיו יתן נחלתו. אך בגורל יחלק את הארץ וגו'
10.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	כשחולקים את נחלות הארץ שבת לוי לא ינחלו נחלה	כו, נו - סב) ואלה פקודי הלוי למשפחתם וגו' כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל:
11.	תועליות הרלב"ג	לדעת שה' מקיים דברו ודבר אחד ממנו לא ישוב ריקם.	(כו, סד) ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן וגו'. כי אמר ה' להם מות ימתו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון:
12.	חינוך ת: מ"ע סה"מ מ"ע רמח סמ"ג עשין צו	לדון דיני נחלות	(כו, ח) ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו' ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה ה' את משה.
13.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	מצוות עם ישראל לקבל עליהם מנהיג שיבחר ה'	(כו, טז) יפקד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר, איש על העדה. אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר

		שהוא ילך לפנייהם וינהיגם ויוֹרם את הדרך ללכת בה.	יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו'
14.	תועליות הרלב"ג	שיהיה המנהיג עוסק בצרכי העם ומשועבד להם	אשר יצא לפנייהם ואשר יבא לפנייהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה.
15.	רמב"ן (מסתפק) זוהר הרקיע	שישאל המלך באורים ותומים	(כו, כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה:
16.	חינוך תא : מ"ע סה"מ מ"ע לט סמ"ג עשין קצ	להקריב שני כבשים עולת תמיד בכל יום	(כח, ב) צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו. ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד.
17.	הושמט המצוות מפני שנמנה ממצוות הקרבנות	להקריב מנחה ונסכים על התמידין, וכן על כל המוספין	(כח, ה) ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין וגו' ונסכו רביעת ההין לכבש האחד וגו'
18.	חינוך תב : מ"ע סה"מ מ"ע מא סמ"ג עשין קצה	להקריב קורבן מוסף בשבת	(כח, ט) וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה:
19.	חינוך תג : מ"ע סה"מ מ"ע מב סמ"ג עשין קצו	להקריב קורבן מוסף בראש חודש	(כח, יא) ובראשי חדשיכם תקריבו עלה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים וגו'. זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עלת התמיד יעשה ונסכו.
20.	הוראות ודברי מוסר שצריך ללמוד מרוח התורה ורעיון המצוות	לציין ולעשות יו"ט במקצת בראש חודש	(כח, יא) ובראשי חדשיכם תקריבו עלה לה'
21.	עבד המלך	נצטוינו להקריב קרבנות צבור מתרומה חדשה מיום ראש חדש הראשון הוא חדש ניסן.	(כח, יד) זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה:
22.	חינוך רצט סה"מ מ"ע מג סמ"ג עשין קצח	להקריב קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח:	(כח, טז) ובחדש הראשון בארבעה עשר וגו' ובחמשה עשר יום לחדש הזה וגו' והקרבתם אשה עולה לה' פרים בני בקר שנים
23.	חינוך תר : מ"ע סה"מ מ"ע מה סמ"ג עשין רא	להקריב קרבן מוסף בחג השבועות	(כח, כו) וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועתיכם מקרא קדש יהיה לכם וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח לה' פרים בני בקר שנים וגו'
24.	חינוך שיב מ"ע סה"מ מ"ע מז סמ"ג עשין רג	להקריב קרבן מוסף בראש השנה	(כט, א) ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם וגו' ועשיתם עלה לריח ניחח לה' פר בן בקר אחד וגו'.
25.	חינוך תה : מ"ע סה"מ מ"ע קע סמ"ג עשין מד	לשמוע קול שופר בראש השנה	(כט, א) ובחדש השביעי באחד לחודש מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם:
26.	חינוך שיר מ"ע סה"מ מ"ע מח סמ"ג עשין רד	להקריב קרבן מוסף ביום הכיפורים	(כט, ז) ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם וגו', והקרבתם עולה לה' ריח ניחח פר בן בקר אחד וגו'
27.	חינוך שכ מ"ע סה"מ מ"ע נ סמ"ג עשין רה	להקריב קרבן מוסף כל יום ויום מימי חג הסוכות	(כט, יב) ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וחגתם חג לה' שבעת ימים. והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה' פרים בני בקר שלשה עשר וגו' וביום השני וגו' וביום השלישי וגו'
28.	חינוך שכב מ"ע סה"מ מ"ע נא סמ"ג עשין רו	להקריב קרבן מוסף ביום שמיני עצרת	(כט, לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה' פר אחד איל אחד וגו'

בפרשת השבוע

תפילות כנגד תמידין תקנום

בגמרא (ברכות דף כו, ב) 'איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום, רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום'. ומבואר שם שנחלקו לגבי ג' זמני התפלות, אם הם כנגד ג' אבות, או כנגד שני תמידין, וערבית כנגד הקטר חלבים ואימורים. אולם נראה שבעומק יש כאן שני אופנים בגדר מהות התפילה, כי לכאורה יש בזה קושיא עצומה, איך יתכן שמצוות התפילה שהיא יסוד הקשר בין האדם לאביו שבשמים, אין מצוותו מפורשת בתורה. ועל זה נאמרו שני האופנים, הא' הוא שאבות תקנום, כלומר שזה יותר יסודי ממצוות, כי כבר האבות תיקנום לפני שהיתה תורה בישראל, כי זה כל כך שרשי ובסיסי בנפש האומה וצורת היהודי, והוא כמו מצוות האמונה ומידות טובות שהם שורש התורה (כמ"ש מהר"ח"ו לגבי מידות), ועל פי זה תיקנו ג' תפלות כנגד ג' אבות. והאופן הב' הוא שמצוות התפילה היא העבודה לפני ה', והיא עומק מצוות קרבנות התמידין, ונמצא שזה מפורש בתורה במצוות התמידין שצריך לבוא לפניו תמיד בעבודות קבועות, וזה רעיון התמידין ג"פ ביום, וכשאין תמידין אזי ונשלמה פרים שפתינו. נמצא שיש כאן שני דרכים האם עניין התפילה הוא רעיון בסיסי בצורת היהודי, התחלה שלא יתכן בלעדיה. או שהוא עניין של מעלה וזכות נשגבה ורוממה. ולמעשה תרומתו איתנייהו, כי התפילה היא גם חובה בסיסית של צורת האדם, ומאידך היא מעלה נשגבה ורוממה.

טבעי להיות יהודי

פרק לז: מה ה' אלוקיננו דורש מעמנו (ג)

בפרק הקודם העמדנו את כלל התורה והמצוות על שלש חלקים. שלשה אופנים, ובארנו שכל אחד מהם פועל באופן אחר, ויסודם הנפשי בא ממקום אחר בנפש, ואין מצוה שאינה שייכת לאחת משלושת אלו. והם:

א. משפט וצדקה.

ב. הכרה במציאות ה' ועבודתו.

ג. קדושה.

ורק משלשתם יחד נבנה בניין היהודי. ומי שאינו משקיע באחד מהם, או שאינו רואה בו עיקר גדול, אלא דבר צדדי, מחמיץ את כלל תמונת התורה, ומעוות את האיוון והשלימות שבבניין היהודי.

והנה התפקיד של 'צדקה ומשפט' שהוא דרך ה', והוא יסוד לכללות המהלך שה' רוצה שנלך בה, מבואר בפסוק שנאמר אצל אברהם אבינו: (בראשית יח, יט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עלי'.

הרי שיסוד התפקיד של עם ישראל, שהחל עוד בימי האבות הוא 'צדקה ומשפט'.

ושני החלקים הנוספים מבוארים בפרשת יתרו כאשר הקב"ה אמר למשה להודיע לבני ישראל את היעוד שהוא מועיד להם: (שמות יט, ה-ו) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'.

הרי לנו שתיים: א. 'ממלכת כהנים', כהנים היינו משרתים נכבדים העוסקים בעבודתו של מקום, ואין הכוונה רק לכהנים העוסקים בעבודת המקדש, אלא גם למצוות שנצטוו כלל העם שעניינם שירות לכבודו של מקום.

ו-ב. 'גוי קדוש', היינו כלל התפקיד שיש לעם ישראל, לנהוג במצוות שעניינם קדושה.

ובוודאי שכל מצוות התורה יש בהם את כל הדרכים הללו. שראשית כל הם כולם עבודות והכנעה לציווי השי"ת, וכמו כן יש בהם ביטוי של עבודה לה', אם בעצם המעשה שיש בו כבוד ושירות לשמו, ואם במעשה העבודות כנ"ל. וכן יש בהם יושר וטוב לב, וכמו כן יש בהם קדושה.

ברם אף שבכל אחת מהמצוות יש מעט מכל העניינים כאמור, אך יש מצוות ששייכות יותר לעניין של יושר וטוב, ויש מצוות ששייכות יותר לעניין של ידיעה ה' והתעסקות בכבודו, ויש ששייכות לעניין של קדושה. וכאשר יבואר להלן.

ונראה כי זו הדרך הישרה ללכת בה, כי אף שאין האדם יכול לדעת בבירור טעמה של כל מצוה, אך זאת יש בידו לדעת כללות כוונת המצוה למה היא באה, ולהתבונן לאיזה תחום וסוג היא שייכת,

ואם רק יתבונן קצת בסגנון מעשה המצוה, ובלשונו הכתובים, ובדינים והלכות שנוהגים בה, יוכל לדעת מה כללות משמעות המצוה. האם זו מצוה של הנהגה המתחייבת מצד יושר או צדקה וחמלה, או שהיא מצוה של התעסקות בכבוד ה', או קדושה.

ואף שברוב המצוות הדברים פשוטים להתבונן, אולם יש הרבה טועים בדבר ומעדיפים שלא להתבונן בדבר כלל, משום שנראה בעיניהם כעיסוק בטעמי המצוות. אולם נראה שבוה אין מי שחולק, שיש לכל הפחות לדעת בכל מצוה לאיזה תחום היא שייכת, והוא דבר שנקל לבררו במעט התבוננות, כי תחומי המצוות ספורים הם, כמו שנתבאר.

ומי שאפילו בזאת אינו חפץ להתבונן, חסר לו בעיקר קיום המצוה. וכשם שבמצוות תפילה, הגם שמקיים את המצוה אף המתפלל בלא כוונה (בשאר ברכות מלבד ברכה ראשונה בשמונה עשרה), אך היא כדברי הספרים 'כגוף בלי נשמה'. וכמו כן המקיים את המצוות בלי לדעת כלל מה הוא עושה, ואינו מרגיש למה זה שייך, אף ש'יוצא ידי חובה' מעיקר הדין, הרי קיומו מחוסר וחסר טעם.

ויש להתבונן כי כל המצוות יש מגמה אחת כוללת, והיא התקרבות לה', אשר היא בוודאי התכלית היחידה בעלת המשמעות שישנה בעולם ואין בלתה. אלא ששלושת התחומים הללו הם אופנים שונים להשיג קירבה זו, ובכל אחד משלשה חלקים אלו יש בו אופן מסוים של דביקות והתחברות עם הופעת ה' בארץ, שמציאות ה' תחדור אל נפש האדם בכל רבדיה, שהאדם יעניק במעשיו ובסגנון חייו משמעות לנוכחות ה'. ובכך תתקיים תכלית הבריאה ש'נתאוה הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים' (תנחומא בחוקות ג, נשא טו) [ובפי המקובלים נקרא להיות 'מרכבה לשכינה'].

וכגון בעשיית צדקה ומשפט, הרי בעצם עשיית 'משפט וצדקה' כאשר האדם חי את חייו במהלך שהוא נוהג בצדק ובמשפט ועושה צדקה בכל עת, בזה רוכש האדם דביקות בה' כי דרך ה' היא תביעת משפט וצדקה.

וכן בחלקים האחרים של תפקידו, עבודת ה', וקדושה, קושר האדם את נפשו בחיבור עם הקב"ה. אלא שכולם נצרכים, והגם שתכליתם היא אחת, אך דרך פעולתם היא שונה, והם פועלים בחלקים אחרים בנפש, בבחינת 'יש בזה מה שאין בזה', שבכל אחד מאלו יוצר סוג התחברות וקשר עם ה', אופן שאין אותו בשני החלקים האחרים. כאשר יבואר.

[והנה מסתבר שהעוסק במצוות ואינו יודע כלל מהותה, הוא קרוב למתעסק, שאף שאינו עובר על המצוות, אין במעשיו קיום המצוה, שהעיקר חסר מן הספר, שאין מתלווה לעשייתו שום רגש אנושי ותנועת נפש. ודומה הדבר ללועז שאמר הלל במועד, וכסבור שהם קינות על חורבן בית המקדש, שקרוב הדבר שנחשב מתעסק. [והרי זה פשיטא, שאם יהא סבור אותו ללועז שנוסח זה שאומר הוא אמירת בקשה מהשלטון להנחה במס, שבוודאי נחשב להלכה כמתעסק, ובמה עדיף אם סבור שהוא אופן אמירה כלפי האלוקים, בעניין שונה לגמרי].

ולו יצוייר שאדם נמנע מרציחה וגניבה, משום עבודת ה', על דרך שמקיים מצוות קריאת שמע. או שנותן צדקה ואינו סבור שצריך לחמול ולרחם על העניים, אלא נותן כמשלם חובו שציוותה עליו תורה, וכגון שסבור שהתורה הטילה עליו עונש וקנס וכפרה על עשירות... או שכאשר ידון דיני המזיק והשומרים, או ישלם שכר שכיר ביומו, הוא ייחד לבו ויכוון שעושה כן רק משום רצון ה' אשר ציווה על כך, ולא משום שכך הוא המשפט והיושר, אלא שעושה כן משום שנכנע לגזירת התורה, ומבטא במעשיו הקרבה למרות רצונו, שלדעתו תשלום זה הוא ח"ו נגד היושר האנושי. הרי פשוט שאין זה קיום נכון של הדברים, ומי שעושה כן הוא מעוות ומחוסר יסודות בסיסיים של אנושיות ודת יהודית. ויתכן שמקיים חלק העבודות לה' שבמצוה, אבל אין מקיים המצוה עצמה.

וכן להיפך מי שמתפלל או מקריב קרבן לה' או מריע בשופר ונוטל לולב, ואין מבין שהוא עניין של פעולת עבודה ועבודת כלפי ה', אלא סבור שהוא מבצע פעולה של צדקה או יושר, או שסבור שהוא מעשה סיגוף לצער עצמו לכפרת עוונות... הרי זה כמעט כמתעסק, שאף שמבצע בחיצוניות צורת העשייה, אך אין לבו קשור כלל לאופי המתבקש של הדבר].

עבודת הלב בימי בין המצרים

חז"ל קבעו שהיחס הנכון, למציאות של חורבן הבית, הוא "אבלות", "אבלי ציון וירושלים". וזאת אין צריך לבאר, שאבלות, איננה ציפייה לביאת המשיח, אבלות אף אינה תפילה לישועה, אבלות אפילו אינה תשובה ותיקון המעשים כדי להביא את הגאולה. כל אלו הם דברים חשובים ונחוצים לעשותם בימים אלו. אבל חובת הימים היא לעורר את רגשי הצער והאבל, להצטער ולכאוב על מה שהיה ואיננו עוד. אין עבודה זו באה עם תכלית להביא את הישועה, אלא האבלות עצמה היא המטרה, בכך האדם מבטא את הזדהותו העמוקה עם כלל ישראל, ועוצם שאיפתו הנפשית לתיקון האומה וגאולתה בשכינת ה' בתוכנו. שכאשר מצב הדברים הוא בשבר, אף הוא מתאבל ומצטער. כך מציירים חז"ל את האבלות בערב ת"ב (תענית ל, ב): 'ודומה כמי שמתו מוטל לפניו'.

אולם שונה היא האבלות על ציון וירושלים מהאבלות על מת ל"ע, כי האבלות על מת ל"ע היא צער על דבר שלא ישוב, בבי על ההולך. ככל שגדלה עוצמת ההכרה בפרידה וסופיותה, כך מתעצמת תחושת הצער והכאב.

האבלות על ירושלים, היא בדיוק להיפך, האבלות תלויה בתקווה, אם היינו מתיישים מן הגאולה ח"ו, כבר לא היה מקום לרגשי האבלות. כמה אפשר להצטער על דבר שהיה ואיננו עוד, שנה שנתיים, אולי בעניין גדול כל כך של כלל האומה היה מקום להתאבל מאה ומאתיים שנה, אבל כל דבר יש לו שיעור, יש גזירה על המת שישתכח מן הלב. האדם מתרגל למצב בו הוא חי, ואינו מצטער על דבר שכבר התנתק ממנו לפני רבות בשנים. אולי הוא מבין בשכלו שחסר לו דבר מה, אבל רגשותיו אינם מעיקים אליו מפאת מחסור ותחושת חסרון.

כך שלמרות, שכאמור, אבלות איננה ציפייה לגאולה, אך אלו שני רגשות המתהלכים שלובים זה בזה, המיות לב שמוינים זה את זה, הציפיה והתקווה מעוררים את תחושת החיות במציאות החלומית של השראת השכינה בתוכנו, אך מיד באה ההתפכחות המכאיבה, זה חסר, אין לנו לא קרבן ולא כהן, לא פרוכת ולא כפורת, לא מנחה ולא נסכים. לא השראת השכינה ולא רוח הקודש, אהה, האבלות והצער נעשים מוחשיים, זה דבר שכל העת נמצא כמעט בהישג ידינו, אך תמיד חומק עובר, ונפשנו יוצאה בדברו.

לאורך רוב אלפיים שנות הגלות המרה, תחושת הגלות ומרירות החורבן הייתה תלויה באוויר, ובפרט במה שקשור לכללות האומה, כשכל יום גזרו המלכויות גזירות שונות ומשונות, על חייהם של ישראל ועל פרנסתם, על כבודם ועל דיכויים. במובן זה הדורות האחרונים חיים באטמוספירה אחרת לגמרי, אנו החיים בחממה יהודית, ומלבד אי אלו איומים ומלחמות ואירועי טרור שבכל זאת נועדו להזכיר לנו שעדיין משיח לא בא, ברובד הגשמי הדור חי במצב הדומה לתקופות הטובות של עם ישראל.

עלינו להודות לה' על הטוב, אבל המוקד של אבלות החורבן עובר למישור של המצב הרוחני – נפשי, מבחינה זו אולי עבודת הדור הזה היא יותר נעלית, כי היא מבטאת את הציפיה הטהורה לקירבת ה', לבניין בית המקדש והשראת השכינה. הקושי בזה הוא שאנשים אינם מסוגלים להבין על מה מדובר, ובוודאי שהרגשות אינם מתחברים לצער על דברים נשגבים ולא מוכרים, אי אפשר להתגעגע לקרובי משפחה שמעולם לא הכרנו.

אין אנו מחפשים סיבות על מה להתעורר לצער ואבל, אלא שימים אלו מיועדים להתבונן במהותנו האמיתית והשלימה. וממילא מגיעים למכאוב, ותחושת החוסר מתעוררת ומתעצמת, ימי בין המצרים באים לטלטל אותנו, אלו בעצם ימים של גבהות, של מבט מרום, אינו מרשים לעצמנו להתרגל לגלות. אין משלימים עם המשבר הרוחני, עבודת ה' שנעשית ביושב וכמי שכפאו שד. חיים בלבנו את ההשתוקקות להקריב את קרבן התמיד לפני ה', משתדלים לחוש את המכאוב מכך שהוא נעדר היום, שלא זכינו לתת ביטוי לקירבת השם ולהשתוקקותנו אליו. כל עוד שהיתה לנו הזכות היתה בידנו אפשרות להביע בנתינה מוחשית וממשית, את העלאת הקרבנות. מעת שהדורות הדלדלו בחטאיהם, והחלו אף להביא קרבנותיהם כחובה קבועה וכתשלום מס מכביד, אף הקב"ה מאס בהם, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה.

אחד הדברים, הוא הצער על דבר זה בעצמו. על כך שלדאבוננו כבר עברו כל כך הרבה דורות, עד שאיננו מבינים כלל את שיחתם של התנאים והאמוראים על מציאות השראת השכינה, ואיננו מסוגלים כלל לתאר לעצמנו על מה מדובר. גם אם אין זה כאב רגשי ממשי, יש בכך התבוננות שאנו מסוגלים אליה.

ואכן דווקא תלמידי האריז"ל שמו דגש מיוחד על עבודת האבלות על ירושלים, וקבעו את סדר תיקון חצות בכל לילה לקונן ולהתאבל על ירושלים, זאת דווקא מפני שהם ביקשו להתחבר להשראת השכינה, והיו שייכים לעניינים אלו, וחשו את עומק המשבר. והבינו שהמקדש בישראל הוא החלק המרכזי בצורתה השלימה של האומה הישראלית, וגולת הכותרת של ייעודנו הנצחי.

